

Medjunarodna saradnja kao osnov za unaprjedjenje stanja životne sredine u Crnoj Gori

Početak izgradnje svijesti o značaju očuvanja životne sredine datira iz pedesetih godina XX vijeka. U narednim decenijama poprima specifičan oblik, a punu afirmaciju dostiže tokom sedamdesetih i osamdesetih godina XX vijeka. U drugoj polovini XX vijeka došlo je do intenzivnog razvoja međunarodne diplomatije u oblasti zaštite životne sredine kao sastavnog dijela politike zaštite životne sredine zvanično uspostavljene na UN Konferenciji o životnoj sredini održanoj u Stokholmu u junu 1972. godine. Ova prva historijska konferencija doprinijela je približavanju poimanja zapadnog i istočnog bloka o značaju očuvanja životne sredine i suočavanja sa ozbiljnim problemima zagađenja životne sredine usljed intenzivnog industrijskog razvoja, prepoznajući ista kao „meka pitanja“ za dijalog na međunarodnom nivou i za promociju naučne i tehnološke saradnje.

I danas, kao i tada, međunarodna politika u oblasti životne sredine postavlja osnove i pravce za efikasno djelovanje u nacionalnim okvirima. Obnavljanjem državnosti Crna Gora je preuzela pune ingerencije u pogledu uspostavljanja međunarodne saradnje u oblasti životne sredine. Politika zaštite životne sredine kao dio ukupnih integracija Crne Gore u relevantne okvire međunarodne saradnje, posebno u kontekstu evropskih integracija i prihvatanja komunitarnog prava, inicira promjene politika u oblasti održivog korišćenja i upravljanja prirodnim resursima, institucionalnih reformi i pratećeg jačanja kapaciteta nacionalnih institucija, usklađivanje nacionalnih propisa sa evropskim i uspostavljanje mehanizama za njihovo efikasno sprovođenje. Polazeći od potreba u tom kontekstu, neophodno je pitanja zaštite životne sredine učiniti sastavnim dijelom političkog dijaloga i uvrstiti ih u spoljno političke prioritete na nacionalnom nivou. Nastavak jačanja nacionalnih kapaciteta i ukupnih institucionalnih reformi na nacionalnom nivou u skladu sa prioritetima djelovanja na međunarodnom nivou, podrazumijeva punu integraciju životne sredine u razvojne procese i stvaranje uslova za usklađivanje nacionalnog razvoja sa potrebom očuvanja prirodnih resursa kao nužnog preduslova sa ostvarivanje napretka u svim sferama društveno-ekonomskog djelovanja.

Suočavanje sa problemima u oblasti životne sredine na globalnom nivou: klimatske promjene, gubitak biodiverziteta oštećenje ozonskog omotača, prekomjerno zagađenje morskih ekosistema, itd, zahtijevaju koordinirano djelovanje svih subjekata, odnosno napuštaju pristupa prema kom se problemi posmatraju i rješavaju individualnim djelovanjem zemalja. Životna sredina predstavlja sinergetski element u jačanju razumijevanja i saradnje među državama, regionima, kontinentima. Kao što životna sredina ne poznaje granice, tako ni problemi uzrokovani narušavanjem prirodne ravnoteže ne poznaju nacionalne okvire i ne prihvataju izolovano djelovanje. Koordinirano djelovanje, potrebno je kako u suočavanju sa globalnim prijetnjama i izazovima, tako i u regionalnom i prekograničnom kontekstu. Upravljanje prekograničnim vodenim tokovima, zajedničkim prekograničnim ekosistemima ili pak rješavanje problema prekograničnog zagađenja vazduha, zahtijevaju punu saradnju i rješavanje ekoloških problema kao integralnog dijela dubljih procesa političkih i ekonomskih integracija. Nadnacionalni pristup u kreiranju politika, strategija i planova,

predstavlja okvir za definisanje efikasnih nacionalnih politika koje omogućavaju svođenje na minimum negativnih uticaja na životno okruženje i ostvarivanje najvećih koristi za cjelokupno društvo.

Dugoročno održivo kreiranje politika, strategija i planova, izrada i primjena funkcionalnih zakonskih propisa, sprovođenje reformi na svim nivoima, te unaprjeđivanje horizontalne i vertikalne koordinacije, zahtijeva efikasnu implementaciju principa međunarodne politike u oblasti životne sredine i implementaciju međunarodnih sporazuma i konvencija uz uvažavanje nacionalnih potreba i specifičnosti.

Izgradnjom odgovornog odnosa prema životnoj sredini, kroz punu integraciju nacionalnih subjekata u međunarodne inicijative i druge oblike djelovanja na međunarodnom nivou, omogućava se saradnja i izgradnja partnerstva između privatnog i javnog sektora kao ključnog elementa u dostizanju sinergetskog sadejstva ključnih aktera ekonomskog razvoja. Odgovoran odnos prema prostoru i prirodnim resursima omogućava valorizaciju jedinstvene prirodne i kulturne baštine Crne Gore kao polazišta u izgradnji sopstvene prepoznatljivosti na globalnim nivou i podsticanju ubrzanog ekonomskog razvoja.

Međunarodnu saradnju u oblasti zaštite životne sredine tokom 2007. godine karakterišu intenzivne aktivnosti na svim nivoima u cilju uspostavljanja osnove za buduću efikasnu saradnju na bilateralnom, regionalnom, evropskom i globalnom kontekstu. Paralelno sa naporima u pogledu integrisanja nacionalnih subjekata u relevantne međunarodne okvire, posebna pažnja je poklonjena identifikaciji potrebnih implementacionih kapaciteta svih segmenata sistema upravljanja životnom sredinom.

I SARADNJA SA MEDJUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

Najvažnije aktivnosti na globalnom nivou u oblasti zaštite životne sredine odvijaju se pod okriljem Ujedinjenih Nacija. Stoga je pristupanje i aktivno sudjelovanje u aktivnostima UN agencija i tijela od suštinskog značaja za izgradnju nacionalnih kapaciteta i uvođenje međunarodno prihvaćenih normi u nacionalni okvir. U kontekstu zaštite životne sredine Crne Gore, od posebnog je značaja sticanje punopravnog članstva u sljedećim agencijama i organizacijama:

- Programu za životnu sredinu Ujedinjenih Nacija (UNEP),
- Programu za razvoj Ujedinjenih Nacija (UNDP),
- Organizaciji za industrijski razvoj Ujedinjenih Nacija (UNIDO),
- Ekonomskoj komisiji za Evropu Ujedinjenih Nacija (UNECE),
- Organizaciji Ujedinjenih Nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO),
- Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju (IAEA),
- Komisiji za održivi razvoj Ujedinjenih Nacija (UN CSD),
- Globalnom fondu za životnu sredinu (GEF).

Očekuje se regulisanje članstva Crne Gore u Evropskoj agenciji za zaštitu životne sredine (EEA).

UNEP

Politika zaštite životne sredine zvanično je uspostavljena na UN Konferenciji o životnoj sredini održanoj u Stokholmu u junu 1972. godine osnivanjem Programa za životnu sredinu Ujedinjenih nacija-UNEP.

Upravni savjet UNEP-a čini 58 članica UN-a izabраниh od strane Generalne skupštine UN-a na period od 3 godine uvažavajući princip regionalne zastupljenosti, tako da pravo na članstvo u Upravnom savjetu ima: 16 afričkih država, 13 azijskih, 6 istočno-evropskih, 10 latino-američkih i 13 zapadno-evropskih i drugih država. O svom radu Upravni savjet izvještava godišnje Generalnu skupštinu posredstvom Savjeta za ekonomska i socijalna pitanja.

Obzirom da kroz mehanizme Upravnog savjeta pravo odlučivanja ima samo 58 članica UN-a, u cilju obezbjeđivanja većeg stepena transparentnosti i participativnosti uspostavljen je Globalni forum ministara životne sredine u okviru koga sve članice UN-a imaju pravo učešća u razmatranju i davanju preporuka na izvještaje Izvršnog direktora UNEP-a i odluke Upravnog savjeta.

Sastanci Globalnog foruma održavaju se u okviru redovnih dvogodišnjih sastanaka Upravnog savjeta, pri čemu Upravni savjet ima mogućnost održavanja posebnih zasjedanja kada je potrebno da se razmotre važna pitanja u oblasti životne sredine i donesu odgovarajuće odluke. Crna Gora, za sada, ima pravo učešća na sastancima Globalnog foruma ministara životne sredine.

UNDP

U okviru Klastera sa ekonomiju i zaštitu životne sredine, UNDP kancelarija za Crnu Goru djeluje u cilju dostizanja održivog ekonomskog razvoja. Posebno je značajna realizacija aktivnosti u :

- u oblasti turizma i ekonomija;
- u okviru realizacija projekata u oblasti biodiverziteta i klimatskih promjena finansiranih od strane GEF-a, uključujući i podršku u sektoru energetike;
- uspostavljanje geografskog informacionog sistema;
- remedijacije ekoloških crnih tačaka.

Pregled projekata realizovanih uz podršku UNDP-a dat je u pojedinim tačkama ove informacije.

UNIDO

U okviru saradnje sa Organizacijom Ujedinjenih Nacija za industrijski razvoj za Crnu Goru je od posbnog značaja saradnja u oblasti energetike i zaštite životne sredine. Za oblast zaštite životne sredine značajna je saradnja sa Odjeljenjem za razvojne programe i tehničku saradnju posebno sa aspekta uvođenja programa i tehnologija čistije proizvodnje i implementacije multilateralnih sporazuma u oblasti životne sredine, prije svih implementacije Bečke konvencije o zaštiti ozonskog omotača i Montrealskog protokola o supstancama koje oštećuju ozonski omotač.

U predstojećem periodu potrebno je pored postojećih oblika saradnje, intenzivirati/uspostaviti saradnju sa UNIDO-om u oblasti kontrole industrijskog zagađenja, upravljanja hemikalijama, korišćenja obnovljivih izvora energije.

UNECE

Osnivanje UN Ekonomske komisije za Evropu –UNECE preporučeno je od strane Privremene podkomisije za ekonomsku rekonstrukciju devastiranih područja u Londonu 13. septembra 1946. godine. Od tada UNECE je prošao kroz različite faze težeći da osnaži ekonomski razvoj 56 država članica, uključujući i Kanadu i SAD. Djelujući u tom kontekstu UNECE predstavlja forum za komunikaciju između država, za identifikovanje i primjenu međunarodnih instrumenta u oblasti trgovine, saobraćaja i životne sredine, uz obezbjeđivanje statističkih podataka i analiza u oblasti ekonomije i životne sredine.

Kao odgovor na intenzivne promjene u oblasti životne sredine, izazove u oblasti ekonomskog i društvenog razvoja u UNECE regionu, Komitet za politiku životne sredine angažovanjem na regionalnom i nacionalnim nivoima, posebno kroz preglede stanja životne sredine (Environmental Performance Reviews), pružio je suštinski doprinos procesu „Životna sredina za Evropu“. Posebno značajni rezultati ostavereeni su razvojem pravno obavezujućih instrumenata i uspostavljanjem Pan-evropskog programa za saobraćaj, zdravlje i životnu sredinu i Strategije obrazovanje za održivi razvoj. Komitet sa tijelima za upravljanje primjenom UNECE konvencija predstavlja jedinstven forum čije je djelovanje zasnovano na politici konsenzusa i prezentaciji regionalnih prioriteta u širem kontekstu. Pored učešća u radu ovog komiteta, za Crnu Goru u pogledu saradnje u oblasti životne sredine, od posebnog je značaja učešće u radu Sekretarijata UNECE konvencija, kao i komiteta koji se odnose na pojedine sektorske politike i integraciju pitanja životne sredine u iste.

Proces „**Životna sredina za Evropu**“ je uspostavljen 1992. godine kao partnerstvo zemalja članica UNECE-a, organizacija koje djeluju u okviru UN-a, drugih međunarodnih organizacija, regionalnih centara koji se bave zaštitom životne sredine, nevladinih organizacija i drugih subjekata. UNECE obavlja funkciju sekretarijata ovog procesa i istovremeno pokreće brojne inicijative koje istom doprinose.

Šesta ministarska konferencija koja je održana od 10-12. oktobra o.g. u Beogradu predstavljala je izuzetno značajan politički događaj koji je imao za cilj okupljanje svih

važnih subjekata koji djeluju u oblasti životne sredine u UNECE regionu u cilju ocjene progressa u ostvarivanju odluka u vezi sa ostvarivanjem prioritetnih ciljeva u oblasti politike životne sredine, obrazovanja za održivi razvoj, održive proizvodnje i potrošnje, energetske efikasnosti, itd. Poseban cilj konferencije odnosio se na institucionalnu organizaciju i prioritizaciju ciljeva procesa „Životna sredina za Evropu“ u predstojećem periodu. Delegacija Crne Gore, predvođena Predragom Nenezićem, ministrom turizma i zaštite životne sredine, aktivno je učestvovala u plenarnom zasjedanju, brojnim forumima i posebnim zasjedanjima organizovanim tokom konferencije. Takođe, imala je brojne bilateralne susrete (sadržaj razgovora je dat u okviru Bilateralne saradnje) i razgovore sa predstavnicima međunarodnih organizacija. Konferencija je završena usvajanjem Deklaracije kojom je definisan okvir za djelovanje UNECE-a u predstojećem četvorogodišnjem periodu. Važno je ukazati na činjenicu da je kroz sastanke Radne grupe imenovanih predstavnika zemalja članica UNECE-a za pripremu Šeste ministarske konferencije postignuto koordinirano djelovanje zemalja Jugo-istočne Evrope, što je reflektovano i kroz političke odluke sadržane u Deklaraciji prema kojim ovaj region ostaje u fokusu interesovanja UNECE-a, posebno u kontekstu izgradnje kapaciteta za primjenu multilateralnih sporazuma u oblasti životne sredine, finansiranja u oblasti životne sredine, jačanja institucionalnih kapaciteta, i u skladu sa identifikovanim potrebama finansiranja prioritetnih aktivnosti kroz iniciranje partnerstava na različitim nivoima. U Deklaraciji je sadržana odluka prema kojoj će tokom 2008. godine otpočeti aktivnosti na ocjeni potreba za izmjenom institucionalnog djelovanja Procesu „Životna sredina za Evropu“, kako bi se ponudio model kojim se postiže veća efikasnost i ravnomjernija raspodjela sredstava polazeći od potrebe realizacije prioritetnih aktivnosti u skladu sa identifikovanim potrebama.

U okviru ove konferencije od strane crnogorske delegacije pokrenuta je inicijativa za uspostavljanje modela regionalnog upravljanja otpadom. Inicijativa je načelno podržana od strane Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Makedonije. U toku su aktivnosti na organizaciji regionalnog sastanka posvećenog ovoj problematici kako bi se došlo do rješenja prihvatljivih na regionalnom nivou.

UNESCO

Crna Gora ostvaruje kontinuiranu saradnju sa Organizacijom Ujedinjenih Nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO), odnosno odgovarajućim tijelima ove međunarodne institucije: Centrom za svjetsku baštinu u Parizu i UNESCO BRESCE Kancelarijom u Veneciji.

Sticanjem članstva u UNESCO-u 1. marta 2007. godine, ispunjen je preduslov za razmatranje UNESCO zaštićenih područja u Crnoj Gori: NP "Durmitor" i Kotorsko-Risanski na Tridesetom zasjedanju UNESCO Komiteta za svjetsku baštinu, koje je održano u junu mjesecu o.g. na Novom Zelandu. Na osnovu tom prilikom donijete Odluke o NP "Durmitor", Vlada Crne Gore je u obavezi da poštuje preporuke iz Izvještaja UNESCO/IUCN misije za ovo područje iz 2005. godine, te da u istom zaustavi dalji razvoj skijaških kapaciteta. Takođe, donijeta je preporuka koja se odnosi na izradu plana upravljanja za ovo područje, u skladu sa standardima Konvencije o svjetskoj baštini.

U periodu od 16. oktobra do 3. novembra 2007. godine održano je Tridesetčetvrto zasjedanje Generalne konferencije UNESCO-a kojoj je prisustvovala crnogorska delegacija predvođena Predragom Sekulićem, ministrom kulture, medija i sporta.

Na nacionalnom nivou formirana je Komisija za saradnju sa UNESCO-om, koju čine predstavnici Ministarstva kulture, sporta i medija (predsjedavajući), Ministarstva prosvjete i nauke (zamjenik predsjedavajućeg), Ministarstva turizma i zaštite životne sredine i stručnih institucija. Komisija će biti zadužena za stalnu komunikaciju sa odgovarajućim strukturama UNESCO-a, posredstvom Stalne delegacije Crne Gore pri UNESCO-u koja djeluje pri Ambasadi Crne Gore u Francuskoj.

IAEA

Članstvo Crne Gore u *UN Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju (IAEA)* regulisano je 30. oktobra 2006. Po tom osnovu Crna Gora je sukcesijom pristupila konvencijama kojim se reguliše nuklearna bezbjednost. Međunarodna agencija za atomsku energiju (IAEA) je odgovorna za razvoj međunarodnih standarda za sigurnost i zaštitu zdravlja, životne sredine i imovine od jonizujućeg zračenja i obezbjeđivanje pomoći državama u izgradnji odgovarajućih mehanizama kao što su procjene i obuka.

Crna Gora je uključena u veliki broj regionalnih i nacionalnih projekata odobrenih od strane (IAEA). Relevantni nacionalni subjekti po tom osnovu su: Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine i Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore, Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja – Klinički centar Crne Gore, Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave i Univerzitet Crne Gore . U toku 2008. godine Vlada Crne Gore i predstavnici IAEA potpisaće Okvirni nacionalni program (Country Programme Framework) kao najznačajniji dokument kojim će se okvirno definisati projekti koji će se realizovati u sardnji sa agencijom u periodu 2009 – 2011. godina.

UN CSD

Komisija za održivi razvoj, osnovana je decembra 1992. godine, sa ciljem da obezbijedi sprovođenje odluka sa Svjetskog samita o životnoj sredini i razvoju, Rio de Žaneiro, 1992. godine (UNCED), da prati i izvještava o implementaciji na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou. CSD je funkcionalna komisija Ekonomskog i socijalnog savjeta UN (UN Economic and Socila Council - ECOSOC), sa 53 člana. Shodno odluci Ekonomskog i socijalnog savjeta, aktivnosti Komisije realizuju se u dvogodišnjim ciklusima, a obuhvataju set tematskih područja, koja su od značaja za realizaciju ciljeva koji su ustanovljeni Agendom 21, Programom za implementaciju agende 21 i Planom za implementaciju Svjetskog samita za održivi razvoj održanog u Johanesburgu 2002. godine (“Johanesburški plan implementacije”). Pored odabranih tematskih područja, na sastancima Komisije se razmatraju i pitanja koja povezuju data tematska područja (“Cross cutting issues”).

U cilju stvaranja uslova za punu implementaciju Nacionalne strategije održivog razvoja neophodno je stvoriti uslove za kontinuirano učešće relevantnih nacionalnih subjekta u radu UNCSD-a (Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine, Kancelarija za održivi razvoj).

GEF

Globalni fond za životnu sredinu (GEF) je nezavisna finansijska organizacija koja obezbjeđuje grant sredstva zemljama u razvoju za realizaciju projekata zaštite životne sredine i održivog razvoja. Na taj način GEF predstavlja najznačajniji izvor za finansiranje aktivnosti u oblasti zaštite životne sredine na globalnom nivou. GEF je uspostavljen Osnivačkim instrumentom 1994. godine polazeći od uspostavljenog GEF Povjerilačkog fonda putem donacija razvijenih zemalja učesnica u pilot fazi, dok je Svjetska banka pružila podršku u obavljanju administrativnih aktivnosti.

Skupštinu GEF-a čini 177 država, a redovni sastanci se održavaju u četvorogodišnjim intervalima. Skupština ima mandat da vrši pregled i evaluaciju politika, planova i članstva u GEF-u. **Vijeće GEF-a** (GEF Council) je najznačajnije upravljačko tijelo u strukturi GEF-a sa zadatkom da donosi, upravlja i vrši evaluaciju programa GEF-a. Države članice GEF-a su grupisane u **32 Konstitutivne grupe**, tako da u radu Vijeća GEF-a učestvuju 32 države koje predsjedavaju pojedinim Konstitutivnim grupama. Sastanci Vijeća GEF-a se održavaju dva puta godišnje, a odluke se donose konsenzusom.

Sekretarijatom GEF-a predsjedava **Glavni izvršni službenik (CEO)** koji je direktno odgovoran Skupštini i Vijeću GEF-a. Uloga Sekretarijata je da vrši koordinaciju izrade i implementacije GEF politika i operativnih progama.

U cilju racionalnog korišćenja postojećih administrativnih kapaciteta, GEF kao nezavisni entitet realizuje svoju politiku preko tri **implementacione agencije UNDP-a, UNEP-a, i Svjetske Banke**. Implementacione agencije pružaju podršku vladinom i nevladinom sektoru u razvoju, implementaciji i upravljanju GEF projektima, uz istovremeno učešće u razvoju i upravljanju GEF politika i programa. 1999. godine GEF je imenovao devet dodatnih organizacija za **izvršne agencije**, među kojim su četiri regionalne banke, uključujući i Evropsku banku za obnovu i razvoj, i tri specijalizovane UN agencije: Organizaciju Ujedinjenih Nacija za hranu i poljoprivredu (FAO), Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede (IFAD) i Organizaciju Ujedinjenih Nacija za industrijski razvoj (UNIDO).

Na nacionalnom nivou GEF sprovodi politiku putem mreže kontakt osoba. Svaka država članica GEF-a, imenuje **Političku i Operativnu kontakt osobu**. U prvoj polovini 2007. godine imenovan je **Predrag Nenzić, ministar turizma i zaštite životne sredine za Političku kontakt osobu za saradnju Crne Gore sa GEF-om, i Siniša Stanković, pomoćnik ministra turizma i zaštite životne sredine, za Operativnu kontakt osobu Crne Gore za saradnju sa GEF-om**. Takođe, Crna Gora je nakon izjašnjavanja

političkih i operativnih kontakt osoba primljena u članstvo Konstitutivne grupe koju čine : Albanija, Bugarska, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Gruzija, Moldavija, Makedonija, Poljska, Rumunija i Srbija.

GEF politika se realizuje u sljedećim oblastima:

- biodiverzitet,
- klimatske promjene,
- međunarodne vode,
- zaštita ozonskog omotača,
- degradacija zemljišta,
- dugotrajni organski zagađivači (POPs),

kao i u kontekstu realizacije međusektorskih ciljeva:

- održivo upravljanje šumama,
- održivo upravljanje hemikalijama.

Najznačajniji projekti koji su do sada realizovani ili se realizuju u Crnoj Gori u oblasti zaštite životne sredine realizuju se uz podršku GEF-a i to u oblastima:

- upravljanja prekograničnim ekosistemima,
- upravljanja vodenim tokovima i jezerima,
- upravljanja i zaštite morskih eko-sistema
- klimatskih promjena,
- biodiverziteta,
- dugotrajnih organskih zagađivača.

Tokom 2007. godine izvršena je reforma sistema izrade i sprovođenja GEF projekata primjenom RAF okvira (Resource Allocation Framework) koja ima za cilj povećanje efikasnosti u realizaciji projekata, racionalnosti sa aspekta korišćenja GEF sredstava i operativnosti od strane implementacionih agencija. Istovremeno RAF koji se primjenjuje u okviru GEF 4 faze ima za cilj poboljšanje efikasnosti nacionalnih subjekata sa aspekta koordinacije učešća subjekata na nacionalnom nivou i eksterne koordinacije aktivnosti sa implementacionim agencijama. S tim u vezi Ministarstvu turizma i zaštite životne sredine dostavljen je Predlog ugovora koji ima za cilj: podizanje svijesti o značaju GEF politika i programa, uspostavljanje institucionalnog okvira na nacionalnom nivou za sprovođenje GEF politika i programa na nacionalnom nivou, poboljšanje koordinacije nacionalnih subjekata međusobno, i nacionalnih subjekata i implementacionih agencija.

Pored uspostavljanja strukture zasnovane na naprijed navedenim principima, od posebnog je značaja nastavak realizacije prioritarnih projekata u oblasti biodiverziteta, prekograničnih ekosistema, klimatskih promjena, marinskih eko-sistema.

II SARADNJA SA ORGANIZACIJAMA I INICIJATIVAMA NA REGIONALNOM I SUB-REGIONALNOM NIVOU

U kontekstu saradnje na regionalnom i subregionalnom nivou od značaja je saradnja sa sljedećim organizacijama:

- Evropskom agencijom za rekonstrukciju (EAR),
- Evropskom agencijom za zaštitu životne sredine (EEA),
- Mediteranskim akcionim planom u okviru UNEP-a (UNEP/MAP),
- Mediteranskom komisijom za održivi razvoj (MCSD),
- Regionalnim centrom za životnu sredinu (REC),

kao i u kontekstu brojnih regionalnih inicijativa:

- Jadransko-jonske inicijative (JJI),
- Centralno-evropske inicijative (CEI),
- Inicijative za zaštitu životne sredine i bezbjednost (ENV SEC inicijativa).

Potrebno je razmotriti potrebu učešća u sljedećim inicijativama:

- (Trilateralna) komisija za Jadran
- Komisija za zaštitu rijeke Save (Savska komisija)

EAR

Evropska agencija za rekonstrukciju pruža podršku Crnoj Gori u različitim oblastima u cilju jačanja stabilnosti kao ključnog spoljno-političkog prioriteta Evropske Unije u regionu Zapadnog Balkana. U oblasti zaštite životne sredine Evropska agencija za rekonstrukciju pružila je izuzetan doprinos kroz brojne projekte realizovane od 2000. godine koji su finansirane kroz CARDS programa (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation). Nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom Unijom 2007. godine, Evropska agencija za rekonstrukciju kroz pružanje podrške Crnoj Gori u pristupanju Evropskoj Uniji, podržava aktivnosti u oblasti životne sredine kroz realizaciju sredstava obezbijedenih preko IPA instrumenta (Instrument za pred-pristupnu pomoć) namijenjenih pružanju podrške zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima za članstvo u Evropskoj Uniji, a koji je zamijenio sve prethodne programe podrške od strane Evropske Unije.

EEA

Evropska agencija za zaštitu životne sredine (European Environment Agency-EEA) osnovana je 1993. sa sjedištem u Kopenhagenu. Agencija prati ekološke promjene i probleme, prikuplja i analizira ekološke statističke podatke o državama članicama Unije i izvještava javnost o stanju životne sredine. Preko EIONET (European Environment Information and Observation Network) mreže povezuje nacionalne centre za zaštitu životne okoline. EIONET je informaciona mreža EEA za saradnju sa zemalja članica i učesnica, povezujući Nacionalne kontakt osobe (National Focal Points-NFPs), evropske tematske centre (ETC) i Nacionalne referentne centre (NRC). Ove organizacije obezbjeđuju informacije potrebne prilikom donošenja odluka o poboljšanju stanja zaštite životne sredine u Evropi i stvaranju efikasnije politike zaštite životne sredine. EIONET je ujedno i mreža organizacija i elektronska mreža.

Kroz EIONET, EEA objedinjuje podatke o životnoj sredini pojedinih zemalja, usredsređujući se na dostavljanje blagovremenih, nacionalno odobrenih, visokokvalitetnih podataka koji čine osnovu za integrisanu procjenu životne sredine.

EEA nastoji da djeluje kao posrednik između javnosti, političara i državnih institucija koje se bave pitanjima zaštite životne sredine i prikupljanjem ekoloških podataka. Naučna područja kojima se bavi su: kvalitet vazduha, vode i tla, flora i fauna, biotopi, prirodni resursi, odlaganje otpada, hemikalije opasne za okolinu i zaštita obala.

Crna Gora nije članica EEA, ali od maja 2007. godine, kao zemlja učesnica, učestvuje u radnom programu EEA, kao i u Evropskoj mreži za informisanje i osmatranje životne sredine (EIONET).

UNEP/MAP

U cilju zaštite Sredozemnog mora, 1975. godine uspostavljen je Mediteranski akcioni plan – MAP u okviru UNEP-a, kao plan za realizaciju prvog programa za zaštitu nekog regionalnog mora u okviru RSP-a. Uspostavljanje MAP-a bilo je putokaz ostalim regionalnim morima u sprovođenju aktivnosti kojim je, između ostalog, uspostavljeno više od 120 zaštićenih područja i donijeti odgovarajući akcioni planovi za zaštitu ugroženih vrsta. Vremenom je ostvarena snažna saradnja UNEP/MAP-a sa Evropskom komisijom, UN ekonomskom komisijom za Evropu, UN ekonomskom i socijalnom komisijom za Zapadnu Aziju, Evropskom bankom za obnovu i razvoj, Globalnim fondom za životnu sredinu, Svjetskom zdravstvenom organizacijom, i brojnim drugim UN specijalizovanim agencijama i međunarodnim organizacijama. Od 2004. godine legalni okvir za djelovanje UNEP/MAP-a predstavlja Konvencija o zaštiti morske sredine i priobalnog područja Sredozemlja (Barselonska konvencija), donesena 1995. godine, koja je zamijenila Konvenciju o zaštiti Sredozemnog mora od zagađenja koja je usvojena na Konferenciji ovlašćenih predstavnika priobalnih država Sredozemnog mora 16. februara 1976. godine u Barseloni.

Crna Gora aktivno učestvuje u aktivnostima UNEP/MAP-a od 2004. godine. U oktobru 2007. godine ratifikovala je Konvenciju o zaštiti morske sredine i priobalnog područja

Sredozemlja i četiri prateća protokola, čime je ispunjen uslov za prijem Crne Gore, kao nove strane ugovornice, u punopravno članstvo na Petnaestom sastanku strana ugovornica Barselonske konvencije koji je održan od 15-18. januara 2008. godine u Almeriji u Španiji.

MCS

Mediteranski akcioni plan i Komisija za održivi razvoj Mediterana (MCS) označeni su na samitu u Johaneshburgu kao najrelevantniji program i institucionalni okvir za sprovođenje održivog razvoja u regionu Mediterana. U nastojanju da omogući implementaciju principa održivosti u regionu Mediterana i da prevaziđe probleme sa kojim se nacionalni sistemi suočavaju prilikom integracije pitanja iz oblasti zaštite životne sredine i razvoja, MCS je u periodu poslije 1995. godine, a posebno nakon Samita u Johaneshburgu, intenzivno radila na izradi *Mediteranske strategije održivog razvoja* (MSOR). Završni predlog MSOR odobren je na X sastanku MCS-a juna 2005. godine u Atini, a Strategija je usvojena na XIV redovnom sastanku strana ugovornica Barselonske konvencije, održanom 8-11. novembra 2005. godine u Portorožu u Sloveniji.

U saradnji sa Mediteranskom komisijom za održivi razvoj i Koodinacionom jedinicom Mediteranskog akcionog plana Crna Gore je izradila Nacionalnu strategiju održivog razvoja Crne Gore (NSOR CG), kao strateški dokument kojim se definišu smjernice i ciljevi za uspostavljanje razvoja na nacionalnom nivou zasnovanog na implementaciji principa održivog razvoja.

REC

Nakon obnavljanja državnosti Crne Gore, Kancelarija Regionalnog centra za životnu sredinu za Centralnu i Istočnu Evropu (REC) u Crnoj Gori dobila je status Samostalne kancelarije na nacionalnom nivou (Country Office). REC u Crnoj Gori (REC CG) ima status međunarodne organizacije, a svoje aktivnosti u zemlji sprovodi na osnovu Memoranduma o razumevanju potpisanog sa Vladom Crne Gore aprila 2004. godine, čime je postavljen formalni okvir buduće saradnje REC-a i zvaničnih institucija u zemlji.

REC CG slijedi misiju REC-a, istovremeno uzimajući u obzir specifične okolnosti u Crnoj Gori, posebno u kontekstu procesa evropskih integracija. REC CG pruža značajnu podršku subjektima na nacionalnom nivou u oblasti zaštite životne sredine kroz promociju i jačanje saradnje najznačajnijih zainteresovanih strana/učesnika u zemlji, kao što su Vlada, biznis sektor, nevladine organizacije i ostale institucije koje se bave zaštitom životne sredine, zatim kroz podršku učešća javnosti u donošenju odluka vezanih za zaštitu životne sredine, kao i slobodnu razmjenu informacija.

JJI

U okviru Jadransko-jonske inicijative funkcioniše šest Okruglih stolova iz različitih oblasti. Za oblast životne sredine od značaja je učešće u radu Okruglog stola za zaštitu životne

sredine i održivi razvoj, a za saradnju u turizmu učešće u radu Okruglog stola za ekonomiju, turizam i saradnju malih i srednjih preduzeća.

Tokom crnogorskog predsjedavanja JJI tokom 2004. godine iniciran je veći broj aktivnosti koje su rezultirale pokretanjem niza projekata od značaja za zaštitu životne sredine mora i obalnog područja: ADRICOSM, Program pripremnih aktivnosti za uključivanje Crne Gore u Sub-regionalni plan za sprječavanje i reagovanje u slučajevima zagađenja Jadranskog mora, proglašenje Jadrana posebno osjetljivim marinskim područjem, itd.

U toku je period e restrukturiranja JJI u organizacionom i funkcionalnom smislu.

(Trilateralna) komisija za Jadran

Trilateralna komisija je formirana između Italije, Hrvatske i Slovenije na osnovu pristupanja Uredbi o ratifikaciji Jugoslovensko-italijanskog sporazuma o saradnji na zaštiti voda Jadranskog mora i obalnog područja od zagađivanja (Sl. List SFRJ 2/77). Tokom crnogorskog predsjedavanja JJI pokrenuto je pitanje priključenja zemalja južnog Jadrana ovoj komisiji. Po tom osnovu države koje nijesu članice Trilateralne komisije biće pozvane da pristupe Trilateralnoj komisiji za Jadran na predstojećem sastanku koji će biti održan od 15-17. juna 2008. godine.

Učešće u radu ove komisije podrazumijeva multidisciplinarni angažman više resora i institucija, prije svega na pitanjima integralnog upravljanja obalnim područjima, upravljanja balastnim vodama, zaštite obaloga i morskog biodiverziteta. Posebno je značajna inicijativa na proglašenju Jadrana posebno zaštićenim marinskim područjem pod okriljem Međunarodne pomorske organizacije.

Inicijativa za zaštitu životne sredine i bezbjednost (ENV SEC inicijativa)

Polazeći od potrebe ublažavanja negativnih efekata katastrofe u Černobilju, kao i posljedica neadekvatnog odlaganja otpada, skladištenja raketnog goriva i prekomjerne upotrebe pesticida (posebno u zemljama bivšeg Sovjetskog saveza) u regionu Kavkaza, Centralne Azije i Jugoistočne Evrope 2002. godine pokrenuta je Inicijativa za zaštitu životne sredine i bezbjednost (Environment and Security Initiative-ENVSEC) kroz partnerstvo UNEP-a, UNDP-a, OSCE-a, UNECE-a, REC-a i NATO-a. Sekretarijat inicijative se nalazi u UN centru u Beču. Tokom ove godine inicijativom je predsjedavao UNEP.

Osnovu djelovanja ENVSEC-a čine:

- procjena i monitoring,
- jačanje politika, institucija i podizanje svijesti,
- izgradnja kapaciteta,
- remedijacija.

Savska komisija

Za zaštitu i upravljanje površinskim i podzemnim vodama u regionu Jugo-istočne Evrope od posebnog je značaja sprovođenje faze II Petersburškog procesa i Atinskog procesa. Ova dva procesa su povezana kako bi se obezbijedila sinergija u djelovanju i postigli maksimalni benefiti u zemljama Jugoistočne Evrope. Petersburški /Atinski proces djeluje komplementarno sa procesom Stabilizacije i pridruživanja i drugim inicijativama koje se sprovode u regionu. Ovaj proces pruža direktan doprinos realizaciji ciljeva i zadataka Mediteranske komponente EU Inicijative za vode-MED EUWI i GEF Strateškog partnerstva za veliki ekosistem Mediterana kao ključnog instrumenta u implementaciji Barselonke konvencije u predstojećem periodu. Komisija za zaštitu rijeke Save –Savska komisija uspostavljena je na osnovu identifikovanih potreba i ciljeva u okviru sprovođenja ova dva procesa. Sekretarijat se nalazi u Zagrebu. Crnoj Gori je upućen poziv da se izjasni o članstvu u ovoj inicijativi. Obzirom da bi učešće u istoj moglo obezbijediti pristup značajnim fondovima u oblasti zaštite i upravljanja vodama koji se izdvajaju na nivou EU i od strane GEF-a, kao i doprinjeti daljem jačanju regionalne saradnje, potrebno je razmotriti na nacionalnom nivou model uključivanja u rad ove komisije (punopravno članstvo ili status obzervera). Značajno je uzeti u obzir činjenicu da 7,1% sliva rijeke Save čine tokovi koji dolazi sa teritorije Crne Gore.

III PRISTUPANJE I RATIFIKACIJA MEĐUNARODNIH KONVENCIJA I UGOVORA

Međunarode konvencije u oblasti zaštite životne sredine, koje se često nazivaju i multilateralni sporazumi u oblasti životne sredine, predstavljaju ključni instrument za sprovođenje neophodnih reformi na nacionalnom nivou u cilju stvaranja uslova za usklađivanje nacionalnih kapaciteta sa međunarodnim standardima i zahtjevima u sklopu sprovođenja politike zaštite životne sredine na globalnom i regionalnim nivoima. Osnovni razlog za potpisivanje konvencija u oblasti životne sredine je usvajanje na nacionalnom nivou pravnog okvira koji se tim instrumentom uspostavlja na međunarodnom nivou, a koji omogućava izgradnju nacionalnih implementacionih kapaciteta kroz istovremeno angažovanje nacionalnih resursa i pristup fondovima iz finansijskih mehanizama dostupnih na međunarodnom nivou.

Nakon obnavljanja državnosti Crne Gore i preuzimanja punih ingerencija u vođenju spoljne politike, otpočela je realizacija aktivnosti na preuzimanju sukcesijom i/ili pristupanjem međunarodnih ugovora u oblasti zaštite životne sredine. Konvencije u ovoj oblasti od značaja na nacionalnom nivou mogu se grupisati u konvencije koje su donijete u okviru UNEP-a, UNECE-a, UNESCO-a, Savjeta Evrope, i regionalne konvencije i sporazume. Usljed postojeće podjele nadležnosti za zaštitu životne sredine u Crnoj Gori, postoji značajan broj multilateralnih sporazuma u oblasti zaštite životne sredine za čiju implementaciju su odgovorni drugi resori u Vladi Crne Gore.

Tokom 2007. godine pored navede Konvencije o zaštiti morske sredine i priobalnog područja Sredozemlja, kao novi instrumenti međunarodnog prava u oblasti zaštite životne

sredine na nacionalnom nivou ratifikovani su Kjoto Protokol UN Okvirne konvencije o klimatskim promjenama i Konvencija UN o borbi protiv dezertifikacije.

IV BILATERALNA SARADNJA

Međunarodnu saradnju Crne Gore u oblasti zaštite životne sredine karakteriše i intenzivna saradnja na bilateralnom nivou. Pored saradnje u regionalnim okvirima, na bilateralnom nivou potpisivanjem sporazuma o saradnji u oblasti zaštite životne sredine uspostavljena je saradnja sa: Albanijom, Češkom, Italijom, Makdonijom, Srbijom, Poljskom.

Pregled bilateralnih sporazuma potpisanih u oblasti zaštite životne sredine dat je u Prilogu.

Saradnja sa Italijom

Projekti koji se realizuju o osnovu sprovođenja Memoranduma o bilateralnoj saradnji u oblasti životne sredine između Ministarstva turizma i zaštite životne sredine Crne Gore i Ministarstva za životnu sredinu i prostor Republike Italije

Osnov za saradnju u oblasti zaštite životne sredine između Italije i Crne Gore je Memorandum o razumijevanju između Ministarstva zaštite životne sredine i uređenja prostora Republike Crne Gore i Ministarstva za životnu sredinu i prostor Republike Italije o saradnji u oblasti zaštite životne sredine potpisan 2004. godine i tri praetća Aneksa. Za potrebe realizacije bilateralne saradnje između dvije zemlje uspostavljen je Koordinacioni komitet. Saradnja sa Italijom rezultirala je pokretanjem i sprovođenjem većeg broja značajnih projekata:

1. Izgradnja nacionalnih kapaciteta za sprovođenje Kjoto protokola:
 - Uspostavljanjem Nacionalnog ovlašćenog tijela za CDM projekte,
 - Definisanje procedura i kriterijuma za CDM projekte,
 - Izrada fizibiliti studija za CDM projekte.
2. Pravna pomoć u harmonizaciji nacionalnog zakonodavstva sa „Acquis Communautaire”;
3. Izgradnja eko-zgrade Ministrastva turizma i zaštite životne sredine;
4. Implementacija sistema za upravljanje kvalitetom vazduha u Crnoj Gori;
5. Realizacija projekta ADRICOSM STAR (Upravljanje obalnim područjem crnogorskog dijela Jadrana) čija je realizacija otpočela u aprilu 2007. godine.
6. Podrška aktivnostima u sektoru energetike

Projekat Jačanja i obuke državne uprave u šest balkanskih zemalja

U skladu sa odredbama italijanskog zakona 84/01 kojim je predviđena pomoć za regionu Balkana, Vlada Italije je, u saradnji sa regionalnim i lokalnim vladama iz Italije, pokrenula projekat Regionalna inicijativa za saradnju: Jačanje i obuka državne uprave u šest balkanskih zemalja kao integralni projekat prenosa znanja i italijanskih iskustava centralnim i lokalnim organima u zemljama balkanskog regiona. Cilj Projekta je modernizacija i jačanje državne uprave na centralnom i lokalnom nivou kako bi postali što aktivniji instrument u službi javnog servisa građana. Italijansko iskustvo je pokazalo da kvalifikovani javni servisi podižu povjerenje građana u institucije, a time utiču i na brži ekonomski i socijalni razvoj zemlje.

Projekat se realizuje preko Centra za obuku i obrazovanje sa sjedištem u Rimu (FORMEZ) koji je nevladina agencija koja za potrebe Vlade Italije organizuje kurseve obuke i obezbjeđuje konsultatnsku i tehničku pomoć državnoj upravi.

Ministartstvo turizam i zaštite životne sredine uključeno je u program vezan za **upravljanje zaštićenim područjima**. I faza projekta relizovana je od jula 2004. do julu 2005. godine.

Nastavak realizacije Projekta ostvaren je aktivnostima koje su trajale od marta do novembra 2007 godine , a podrazumjevale su organizaciju seminara i radionica. Učesnici na održanim seminarima su bili predstavnici Ministarstva turizma i zaštite životne sredine, predstavnici JP za Nacionalne parkove Crne Gore, predstavnici Opština Podgorica, Cetinje, Bar, Ulcinj, Plav i Žabljak.

Saradnja sa Češkom

Bilateralna saradnja u oblasti zaštite životne sredine sa Češkom Republikom realizuje se po osnovu sprovođenja Memoranduma o saradnji u oblasti životne sredine koji je potpisan u junu 2007. godine. Memorandumom je predviđena saradnja u sledećim oblastima: zaštita vazduha, upravljanje otpadom i ambalažama, tretman otpadnih voda, upravljanje i zaštita ekološki osjetljivih oblasti, uključujući i zaštićena područja, saradnja u implementaciji multilateralnih sporazuma o životnoj sredini, pomoć Crnoj Gori u procesu pridruživanja EU (uključujući pomoć u transpoziciji EU zakonodavstva), kao i saradnja u pripremi i implementaciji projekata finansiranih iz EU fondova. Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine će u narednom periodu dogovoriti sa Ministarstvom zaštite životne sredine Češke Republike konkretne projekte u pomenutim oblastima.

Po osnovu bilateralne saradnje sa Češkom obezbijedena je značajna finansijska podrška u realizaciji Projekta “Sanacije jalovišta Rudnika olova i cinka u Mojkovcu ” (informacije o ovom projektu date su u tački IX.2.1)

Saradnja sa Austrijom

U saradnji sa Vladom Republike Austrije realizuje se **Projekat "Ekološki i turistički razvoj Bjelasice i Komova"** koji ima za cilj unaprjeđivanje kapaciteta zaštite i održivog razvoja područja Bjelasice i Komova, kao regiona koji gravitira Nacionalnom parku Biogradska gora. Riječ je o pilot projektu kojim se promovira koncept «regiona nacionalnog parka», u smislu obezbjeđivanja pune zaštite i promocije održivog korišćenja resursa. Iskustva i pozitivni primjeri iz ovog projekta biće korišćeni i u prostorima drugih nacionalnih parkova Crne Gore.

Projekat finansira Vlada Republike Austrije, u iznosu od 1.913.000 EUR u trogodišnjem periodu 2006-2009. godina. Finansijska kontribucija za projekat od strane Vlade Crne Gore kroz budžet Ministarstva turizma i zaštite životne sredine je 400.000 EUR za 2007 i 2008. godinu.

Takođe, u saradnji sa austrijskom Agencijom za razvoj na lokalnom nivou u Opštini Kotor realizuje se projekat „**Kanalizacija za opštinu Kotor**“, vrijedan 1 200 000 EUR. Predviđeno je da se projekat realizuje u periodu 2006-2008. godina.

Saradnja sa Njemačkom

Saradnja u oblasti životne sredine sa Saveznom Republikom Njemačkom realizuje se putem aktivnosti Kancelarije GTZ-a u Crnoj Gori.

Na taj način obezbijeđena je podrška njemačke strane u izradi Nacionalne strategije za integralno upravljanje obalnim područjem Crne Gore koja predstavlja strateški dokument kojim se postavlja plan mjera za omogućavanje održivog razvoja crnogorskog primorja.

Od posebnog je značaja saradnja sa GTZ-om u pogledu stvaranja uslova za održivi razvoj u regionu Skadarskog jezera koja se sprovodi putem realizacije sljedećih projekata:

- ***Prekogranično prostorno planiranje u regionu Skadarskog jezera (Crna Gora i Albanija)***

U okviru ovog projekta realizovane su ili je u toku realizacija aktivnosti na izradi:

- Dokumenta „Koncept prekograničnog razvoja regiona Skadarskog jezera“, koji sadrži preporuke i smjernice za odgovorne aktere na Skadarskom jezeru u obadvije države kako bi se osigurao održivi razvoj ovog prekograničnog ekosistema uz očuvanja prirodnih resursa;
- Studije lokacija za lokalitete: Vranjina sa Lesendrom, Žabljak Crnojevića i Murići;
- Podloga za studije lokacija za: Dodoše, Krnjice-Seoce i Karuč.

- Podloga za urbanistički projekat za područje Virpazara.
- Publikacije „Arhitektonsko nasljedje basena Skadarskog jezera-preporuke za očuvanje i gradjenje”.

Ukupna vrijednost projekta je 500.000 EUR.

U narednom potrebnom je nastaviti saradnju kroz sličan projekat koji bi podržao izradu potrebne prostorno-planske dokumentacije kako bi se osiguralo da buduća gradnja na prostoru Nacionalnog parka Skadarsko jezero bude u skladu sa pravnim propisima, uz poštovanje principa trajnog očuvanja tradicije i ekološki važnih zona.

- ***Razvoj turističke infrastrukture na Skadarskom jezeru***

Ovaj projekat biće realizovan u periodu jun 2007. godine - mart 2008. godine, a finansiran je od strane Austrijske razvojne agencija (ADA) u iznosu od 575.000 eura. Cilj projekta je unapredjenje turističke infrastrukture na području Skadarskog jezera, jačanje turističkih informacija o Skadarskom jezeru, kao i stvaranje uslova za pješački/planinski turizam u području jezera. Partner na nacionalnom nivou u realizaciji projekta je NP Skadarsko jezero. U okviru projekta biće realizovane sljedeće aktivnosti :

- Izgradnja planinarskih i biciklističkih staza;
- Izgradnja Centra za posjetioce u Virpazaru;
- Izgradnja infrastrukture za proizvodnu ponudu u Virpazaru;
- Postavljanje promotivnih tabli u nacionalnom parku.

- ***Podrška turističkim destinacijama u kontinentalnom dijelu Crne Gore***

U okviru ovog projekta na području Skadarskog jezera realizuju se aktivnosti na uspostavljanju saradnje sa lokalnim preduzetnicima, kao i aktivnosti na podsticanju razvoja održivog turizma (planinarenje i biciklizam) i izradi promotivnog materijala.

Saradnja sa Holandijom

U okviru Šeste ministarske konferencije „Životna sredina za Evropu“ održane u periodu 10-12. oktobra 2007. godine, održan je bilateralni susret Predraga Nenezića, ministra turizma i zaštite životne sredine sa Jacquelin Cramer, ministrom zaštite životne sredine i uređenja prostora Holandije. Tom prilikom, Holandija je izrazila spremnost da nastavi pružanje podrške sanaciji „hot spot“-crnih tačaka u regionu Jugoistočne Evrope kroz realizaciju regionalnog projekta koordiniranog od strane UNDP kancelarije u Podgorici. Ovaj projekat je od posebnog značaja obzirom da će istim biti obezbijedena pomoć za nastavak realizacije Projekta „Sanacije jalovišta Rudnika olova i cinka u Mojkovcu“.

Istovremeno iskazana je spremnost da se obezbijedi podrška jačanju kapaciteta za primjenu procjene uticaja i strateške procjene uticaja na životnu sredinu kroz saradnju sa REC kancelarijom u Crnoj Gori.

Holandska organizacije SNV, koja djeluje u Crnoj Gori od 2006. godine, obezbijedila je konsultantsku pomoć prilikom izrade Zajedničkog Strateškog Akcionog Plana (SAP) za Skadarsko jezero u okviru projekta „Integralno upravljanje ekosistemom Skadarskog jezera“. U toku 2007. godine, SNV je uz podršku GTZ-a razvio projektну inicijativu za ruralni razvoj područja Prokletija, sa posebnim fokusiranjem na novi Nacionalni park Prokletije. Početak implementacije projekta očekuje se od 2008. godine.

Saradnja sa Norveškom

Uz podršku Vlade Kraljevine Norveške u opštini Herceg Novi se realizuje projekat „Proširenje i poboljšanje filterskog postrojenja Mojdež“, vrijedan 2,0 miliona €. Predviđeno je da se Projekat realizuje u periodu 2007-2008. godine.

Saradnja sa Finskom

Projekat Geografski informacioni sistem (GIS) za životnu sredine u Crnoj Gori finansijski je podržalo Ministarstvo spoljnih poslova Republike Finske u iznosu od 500,000 USD, a realizovala ga je Kancelarija UNDP u Crnoj Gori.